

Trassát, který při obyčejném postupu postaven je proti určité osobě, s kterou může se dohodnouti, o prodloužení jí požádati, jistotu jí poskytnouti, bude při trattě postupní, která je přece *cessio in incertam personam*, tohoto práva zbaven a mimo to nucen při placení obrnit se plnou směnečnou diligencí. Týž bude také, i když bude míti odůvodněné námitky proti dluhu, nucen směnku zaplatiti, poněvadž se bude obávati, aby úvěr jeho nebyl otráven tím, když dá proti sobě protestovati.

Námitce této posmívá se Adler: »Je třeba přiznati se k tomu pomýšlení, že dluhy jsou k tomu, aby byly placeny, nikoli však, aby byly prodloužovány, a že není nejkrásnější stránkou obligace možnost námitky«, a dokládá, že právní obhajoba trassáta nebude nijak zkrácena, ježto právě trassát nepodléhá rigoru směnečnému.

Pokud odpůrci se obávají, že »malý muž« mohl by býti jemu nesrozumitelným novým útvarem právním zkrácen, kausticky podotýká: »Také není obava, že by laikovému spojení abstraktní směnky s poměrem, jenž jí zakládá, uvedení byli ve zmatek. Na štěstí se jim k tomu nedostává potřebných vědomostí právních. Člověk přece musí napřed věděti, co jest abstraktní obligace, aby pak mohl zapomenouti, že abstraktní obligace vůbec nezavazuje trassáta.«

Boj mezi návrhovatelem postupní tratty a jeho přívrženci, k nimž náležela rada průmyslová a část velko-bank a kupectva — a mezi protivníky obmyšlené reformy, jejichž gros tvoří právě dosavadní diskontní ústavy a jejich ústředny evidenční (kteréž snad zavedením tratt postupních v dalším svém vývoji ohroženy býti se domnívají), a k nimž družila se rada živnostenská a také částečně odborové reprezentace malého a středního stavu obchodního trvá dále a je nerozhodnut.

Tolik je jisto, že otázka postupní tratty, navržená a propagovaná důmyslně a energicky Landesbergerem, jehož návrhu i odpůrce tak zásadní jako profesor Hupka tu počtu vzdává, »že je svudný a skvěle odůvodněn«, je na postupu. Autor nelituje času, ani práce, aby reformě své získal přesvědčené přívržence. Jsa si jist souhlasem velikých bank, hledí zaujmouti pro návrh svůj širší kruhy obchodnické a průmyslnické, a uznati dlužno, že se mu v tom daří. Podánilo se mu to také, — jak jsem se osobně přesvědčil, — v obchodnických kruzích pražských při přednášce v listopadu 1913 ve »svazu pražského kupectva« konané.

Výmluvným a horlivým jeho paladinem, vládnoucím skvělou dialektikou a sžiravým vtípem, vybočujícím až někdy na pole feuilletonního žurnalismu, je černovický profesor Dr. Adler, který od první konference Haagské je neúměrným propagátorem myšlenky postupní tratty a který ve článku z roku 1913 své vyznání víry nadšeně takto formuluje:

»Naše veliké banky jsou ochotny ulehčiti jho, které obecná nouze úvěrová vkládá na malého a středního živnostníka. Chce se, aby se v budoucnosti také tak dobře měl, jako obchodník francouzský, jehož směnky, vydané na jeho zákazníky, a to již od 50 frs počínaje, za mírný úrok plní portefeuille bank francouzských. K tomu však je třeba pomoci zákonodárství, které této směnce má zajistiti také právně onu cenu, jaká jí hospodářsky přísluší. Majitel takové směnky musí, poněvadž přijetí její dosíci nelze, státi se pánelem pohledávkou za zboží, o kterou se směnka opírá. Dlužno odstraniti

bez právi, záležející v tom, že majitel neakceptované směnky za zboží je dnes proti trassátovi bezbranným.

Koupiv pak, pokud se týče zaplativ směnku, zaplatil také pohledávku za zboží; jemu náleží.« Těžko dnes rozhodnouti, který proud zvítězí. Jen zkušenost, jen budoucnost může prokázati, bude-li míti postupní tratta ony přednosti a výhody, které její nadšenci do ní vkládají, a bude-li prosta oněch vad, které jí odpůrci její vytýkají. Snad bude s ní, jako s každou novotou, která není výronem pouhého spekulativního rozvažování, ale vyzrskuje z nutkové, nezdočné potřeby hospodářské. Je-li takovou hospodářskou potřebou, vyvře neodolatelnou silou na povrch a smete vítězně pochyby a rozpaky teoreticko-dogmatické, tak jako to dosud učinil každý podnět, vzešlý z živých zdrojů neomylného dění hospodářského.*)

Emil Svoboda:

„Reforma.“

Zákon, kterým bylo nově upraveno právo manželské, netrvá ještě půl roku, a již sama vláda uznala za nutno, přispěchati s návrhem na reformu (tisk č. 1398). Článek první provádí resoluci, která byla již na počátku jednání o reformě práva manželského usnesena, a týče se nucené prohlídky snoubenců veřejným lékařem. Ustanovení jest navrženo takto: »Oddáni býti mohou kromě toho snoubenci jen, vykázali-li se vysvědčením veřejně ustanoveného lékaře (obvodního, policejního, okresního, na Slovensku městského, stoličního), že nejsou stíženi chorobou, která se přiči účelem manželství nebo by škodlivě působila na zdraví druhého manžela nebo potomstva. Vysvědčení dlužno vzíti ke spisům o ohláškách a vyznačiti v knize sňatku.

Úředník politického úřadu (matrikář) nebo duchovní, který by přijal přivolení k manželství od snoubenců, aniž by byli předložili lékařské vysvědčení, budíž potrestán... kdyby některý ze snoubenců toto vysvědčení vyloudil, bude potrestán...«

Slova »kromě toho« vztahují se na první odstavec §u 1., který stanoví, že k platnosti manželství je třeba vyhlášek a slavnostního přivolení. To by znamenalo snad, že k platnosti manželství je třeba vyhlášek, slavnostního přivolení a lékařského vysvědčení. Ale myslím, že slova »kromě toho« nemají tak silného významu. Platnost manželství není závislá na vysvědčení lékařském. Pouze se zakazuje uzavřít sňatek bez průkazu o prohlídce a s opomenutím spojují se trestné účinky pro manžela i úředníka (duchovního), jenž se súčasnil uzavření smlouvy manželské. Slova »kromě toho« jsou asi zbytečna a mohla by býti vynechána, aby se předešlo nedorozumění. Poslední věta tohoto ustanovení, že snoubenec, který vysvědčení vyloudil »jest kromě toho práv z toho, vzešla-li

* **Literatura použitá:** Dr. Karl Adler: Bankpolitische Aufsätze (zur Einführung des französ. Deckungsrechtes bei der Tratte der einheitlichen Wechselordnung) 1913. — Robert Hacker: Die Technik des Buchforderungs-Eskontes 1913. — Dr. Leo Hamburger: Das Recht auf die Deckung bei der nichtakzeptablen Tratte. — Prof. Dr. Josef Hupka: Neue Freie Presse z 5./6. 1913. — Dr. Albert Weishut v Neue Freie Presse z 4./5. a 28./5. 1913. Beilagen zu den sten. Protokoll des Herrenhauses XXI., Session 1913, Nro. 112/H. H. Code de commerce, Paris 1914. — Jiná: Felix Meyer: Weltwechsellrecht. Kelsen: Das Handelsmuseum 1913, Nro. 24. Sokal: Das Handelsmuseum 1913, Nro. 22.

druhému manželu nějaká škoda«, ukazuje, že manželství jest platno, bylo-li uzavřeno bez vysvědčení. Jest pouze trestno.

Ale předpokládáme-li, že duchovní i politické úřady, spolupůsobící při uzavření sňatku, budou kenati přesně svoji povinnost, bylo by manželství bez lékařského vysvědčení skutečně nemožno — leda, že by snoubenci (nebo některý z nich) vysvědčení »vyloudil«, což je trestno. Osud snoubenců vkládá se do rukou lékaře veřejně ustanoveného — tedy do rukou jednotlivce, z jehož výroku není odvolání. Na světě jsou lidé všelijací. Nejsm fanatikem stavovským a uznávám rád, že mezi právníky jsou lidé výborní, prostřední a špatní. Ale učiní-li právník veřejně ustanovený (u správy politické) nějaké rozhodnutí, možno se bránit pořadem instancí. U soudů, jejichž nestrannost má ústavní záruky, je zvláště postaráno o bezpečnost práva majetkového i osobního, aby člověk měl pocit klidného spolehnutí, jde-li o nejvyšší statky osobnosti a vlastnictví.

Nevím, jak vysoko autoři osnovy kladou osobní svobodu ve věcech manželství. Ale nemýlím-li se, považuje obyčejný člověk manželství za věc nesmírně vážnou. Ani eugenika nemůže se světa sprovoditi lásku, tento živel odvěký mezi lidmi, který je takřka osou života, jemuž slouží všechny obory umění, který je hybnou silou sociálního dění, který má býti jediným základem rodiny a plození potomstva, který má v nesčetných případech sílu života a smrti. Od manželství, uzavřených bez lásky, odvracíme se s odporem a s lítostí. Dle toho bych soudil, že milují-li se dva snoubenci, jest pro ně dosti závažnou otázkou manželství. Někdy se stává i to, že láska je silnější než společenský soud, a že mezi snoubenci je ve chvíli, kdy přistupují k manželství silnější pouto než formální zasnoubení, že zejména žena, která se muži oddala, důvěřuje jeho zaslíbení — dává v sázku celý svůj budoucí život, i život klíčejí v jejím těle. Ale o této věci, otřásající tělem i duší člověka — rozhodne (stane-li se osnova zákonem) okresní lékař jako první a poslední instance, člověk jediný, snad výborný, snad prostřední, snad špatný; rozhodne, ať je veden pohutkami ideálními nebo (po případě) i jinými.

Lidé dovedou rafinovaně vymýšleti věci, kterými by život proměnili v hoře — sobě i jiným. Zde ani nebylo přemýšleno příliš rafinovaně. Jaké směrnice dává osnova lékařů, kterému dává do rukou osud lidí? Vlastně žádné. Neboť může zmařiti manželství tehdy, má-li za to, že snoubenci (nebo některý z nich) jsou »stížení chorobou, která se přiči účelům manželství, nebo by škodlivě působila na zdraví druhého manžela nebo potomstva«. Které choroby to jsou? To je volně uvážení lékařovo — to je věc jeho svědomí. Odepře svolení na čas? Odepře je na vždy? Dá se věc nějak přezkoumati, dá se provésti důkaz o mylnosti diagnosy, o zaujatosti znalecově? To není v zákoně ustanoveno. Jsou tu jen tresty pro případ nedostatku vysvědčení nebo jeho »vyloudění«. Meditace genia druhu, tajemný svazku srdcí, mysterium lásky: třeste se před vysvědčením okresního lékaře!

I kdyby šlo o přechodné ustanovení, o boj proti venerii a tuberkulose, bylo by třeba sverchované opatrnosti ve složení zákona. Ale takhle dělati právo občanské pro dalekou budoucnost, pro řady generací milionové massy občanstva — to přece naprosto není možno.

*

Osnova vládní nespokojila se tímto článkem, nýbrž připojila další. V čl. II. se praví: »Stranám občanský již oddaným je dáno na vůli, chtějí-li se podvoliti také církevním obřadům. V tomto případě není třeba, aby vykonány byly opětně církevní ohlášky.« Toto ustanovení bych doplnil dalším ustanovením: »Dále není třeba, aby manželé takoví opakovali slavnostní přivolení k manželství, jakož vůbec ničeho dalšího není třeba.« Vždyť jsou již občanský oddáni! Proč by bylo třeba »ohlášek«? Bylo by možno uvésti nepřehlednou řadu věcí, kterých není třeba. Hlavně také toho není třeba, aby vládní osnovy měnily terminologii zákona, a aby zaváděly slovo »ohlášky«, přijal-li zákonodárce název »vyhlášky« — protože občanské manželství se vyhláší na úřední desce a také dle správného návrhu osnovy má se vyhlášovati církevní sňatek na úřední desce, umístěné vedle dveří chrámových. Šlo-li o vyplnění »mezery v zákoně« mohlo se uvésti, že lidé, občanský oddaní, chtějí-li se podvoliti církevním obřadům, mohou opakovati také vyhlášky církevně (ohlášením s kazatelnou a vyhlášením na úřední desce kostelní), protože možnost druhých vyhlášek je spíše zajímavá než to, že jich není třeba.

*

Podobně zbytečně byla vyplněna mezera článkem III. Lhuty (promlčení) se přerušují žádostí nebo žalobou o rozvod, bude-li v řízení náležitě pokračováno. Osnova doporučuje doplniti: »bude-li v řízení žadatelem nebo žalobcem náležitě postupováno. Přerušeni děje se ve prospěch žadateliv (žalobciv). Prospěchu pozbude, nebude-li ve věci řádně postupováti. Je vůbec pro právníka — jen trochu inteligentního — pochybné, že přerušeni lhuty nemůže býti zmařeno, uvázne-li řízení bez viny žadatelovy (žalobcovy), bude-li moci tato strana dokázati, že ona sama náležitě postupovala a zdržení způsobil žalovaný nebo soud — ač žalobce vyplnil vše, co na něm bylo? Máme-li taktó formulovati zákon, pak by bylo třeba doplniti ještě na př. slovo »řízení« dodatkem: »v řízení soudním, o žalobě nebo žádosti, týkající se té otázky, o jejíž promlčení projitím lhuty právě jde« — atd. atd.

*

Ale to jsou celkem malichernosti, které uvádím spíše pro charakteristiku osnovy, než z obavy, že by vznikla škoda. Za to článek IV. považuji za skutečně hrubě pochybený a ukazující naprosto nepochopení věci, jež má býti reformována.

V §u 16. zákona o rozluce manželství jest upraveno nesporné řízení soudní za účelem přeměny rozvodu v rozluku na základně nepřekonatelného odporu. Důraz spočívá na tom, že v případech toho druhu musí oba manželé souhlasiti s přeměnou (»Souhlasí-li oba manželé s rozlukou a soud nabude... přesvědčení, že jest tu vskutku odpor nepřekonatelný...«). Manžel, proti němuž žádost o přeměnu směřuje, může souhlas odepřiti a zejména může tvrditi, že rozvrat manželství je způsoben jinými příčinami než nepřekonatelným odporem (na př. cizoložstvím žadatelovým) a přesunetím řízení na cestu sporu, nebo (protože nikdo nemůže žalovati pro příčinu, již sám svou vinou způsobil) učiní je nemožným. Jen když jde o rozvod nedobrovolný, může žádati o přeměnu v rozluku také ten, proti jehož vůli byl rozvod povolen — ale nikoli na základě nepřekonatelného odporu, nýbrž

podle rozsudku, vyneseného o žalobě rozvodové (dle řu 17.), při čemž do usnesení, měnícího rozvod v rozlukou pojato bude také rozhodnutí o vině z původního rozsudku.

Při této konstrukci je téměř nemožno pochopiti, jak může vládní osnova navrhovati, aby při nesporném řízení o přeměně na základě nepřekonatelného odporu bylo v usnesení vyřčeno »zdali a kterému z manželů lze přičísti vinu na rozluce«. Tím by celé řízení o nepřekonatelném odporu pozbylo smyslu a nikdo by nedovedl vysvětliti, proč ř 13. obsahuje také literu h) (hluboký rozvrat, při němž právě musí býti určeno, kdo z manželů jest převážně vinen).

Důkaz o naprostém nepochopení věci jest však vyvrhoben návrhem na znění odstavce e) řu 16., kde osnova chce, aby znění bylo doplněno slovem »strany«, kterého v původním textu není. (»Nesouhlasí-li druhý manžel s rozlukou, nebo tvrdí-li strany, že jsou tu jiné důvody...«) V tomto odstavci je formulována námitka druhého manžela, dle níž žadatel o přeměnu nesprávně dovolává se nepřekonatelného odporu, ač příčinou rozchodu manželů jsou důvody jiné — patrně zahrnující vlastní vinu žadatelovu. Tento druhý manžel nechce usnesení, jímž se přeměňuje rozvod v rozlukou bez určení viny — na podkladě nepřekonatelného odporu — nýbrž chce, aby sporem bylo konstatováno, že ve skutečnosti sám žadatel je rozlukou vinen. Nebudou tedy tvrditi strany, že tu je důvod jiný (vina), nýbrž »druhý manžel«, t. j. ten, proti němuž směřuje žádost o přeměnu rozvodu v rozlukou.

Těžko je pochopitelné, že někdo může těmto jasným, téměř samozřejmým věcem nerozuměti, ale ještě méně jest pochopitelné, jak může navrhovati změnu zákona někdo, kdo obsahu jeho ani řádně nepromyslel a nemá o něm správné představy.

Konečně mám za to, že ani dodatku »Uplynula-li od převedeného soudního rozvodu tři léta, netřeba ani nepřekonatelný odpor ani rozvážnost počínu zjiřřovati« není nutno vynechávati. Jsou-li manželé po tři léta rozvedeni, neobnoví-li po celou tuto dobu manželského spoluriti (ř 15.), souhlasí-li mimo to oba s rozlukou, řádný z nich netvrdí, že tu jsou důvody jiné a ani soud neshledá okolností, které by vyvracely existenci nepřekonatelného odporu — pak, myslím, bylo by zbytečno, ukládati soudu, aby »nepřekonatelný odpor« nebo »rozvážnost počínu« zjiřřoval, když přece i staré znění zákona považovalo za dostatečný důkaz, byli-li manželé přechodně rozvedeni (po řípádě i vícekrát) a ani odloučení toto nezměnilo jejich původního odhodlání k rozluce.

Jediná skutečně kladná hodnota vládního návrhu jest ta, že odstraňuje neblahý dodatek, vsunutý do zákona rozlukového docela nepředloženě při jednání v plenu sněmovny, že totiž, uplynula-li tři léta od rozvodu »netřeba k rozluce souhlasu druhého manžela«. To je věc nespravedlivá, neboť se here napadenému možnost, vysloviti podmínky souhlasu k rozluce, po řípádě i možnost odstavce e) řu 16. (tvrzení jiných důvodů než nepřekonatelného odporu); s tím souvisí a jest správně navrženo i odstranění první podmíněčné věty, vsunuté do odstavce e) řu 16. (»Nejde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené...«)

K tomu se druží změny formální, proti nimž setva budou námitky (vyvěřeni vyhlášek na kostele, prominutí vykázání listin při prominutí překážek).

Na těchto věcech byla by měla osnova přestati a otázku lékařské prohlídky snoubenců měla by vypracovati (ovšem s domyšlením do důsledku) jako zvláštní zákon přechodný, nikoli jako předpis vsunutý do všeobecného zákona občanského. Při projednávání změn práva procesního bylo by dobře zrevířovati také řízení ve sporech o neplatnost manželství, zejména nově upraviti úkol obhájce svazku manželského, kterážto věc nepatří do rámce zákona rozlukového, protože přesahuje jeho dosah. Také měla by tu býti rozluřřena otázka, jak postupovati, je-li neznámo místo pobytu druhého manžela. Neboť se zdá jistým, že v těchto věcech bez zvláštní úpravy zákonně nestačí by »curator ad actum«. Také prohlášení za mrtva nestačí, protože — nehledě k délce llet — může se druhý manžel pravidelně písemně hlásiti z různých míst, aniž udá, kde bydlí.

Zruřiti notářství nebo nezruřiti?

Napsal notář Hugo Mayer.

Slovenské Národní Noviny přinesly v čísle z 22/7. 1919 úvodník »Potřebné reformy v súdobnictve«, v němž Dr. M. E. mezi jiným radí, aby byla zruřena instituce veřejných notářů. Bude dobře, budou-li si notáři vsímat takových hlasů a zaujmou-li k nim včas pevné a rozhodné stanovisko. Nezapomínejme, že bude co nevidět zřízeno ministerstvo imiřřikační a že v jeho čele bude Slovák: jsou proto úsudky slovenských právníků důležitější než se našim českým křubom namoze zdá.

Hned předem podotýkám, že nevráživost slovenských lidí na veřejné notáře je pochopitelná politicky. Za mařarské vlády byla veřejná notářství na Slovensku sinekurací udělovanými ne podle kvalifikace, ale za smluby politické, často nekale a protislovenské; tato politická nedůvera přenáší se pak snadno na celý stav. To mi potvrzuje i pisatel imenovaného článku, kde čteme: »Podržanie verejných notářství by len na protekcie jednotlivých vyvolených bolo dobré. Ku volbám jejich potrebovat nebudeme jako Mařari.«

Douřím, že Dr. M. E. bude ochoten mi uvěřiti, že jako není v československé republice místa pro mařaronské soudce, není tam také místa pro mařaronské veřejné notáře. Stačí, ponechá-li se Mařarum tolik notářů, kolik odpovídá jejich počtu. To je ostatně kapitola pro sebe. Nás dnes zajímá stanovisko věcné, které pan Dr. M. E. vyjádřil takto: »Ih práce cele dobre by odbavil i notář (= zapisovatel) u okresného súdu«. Jak vidět, nemá pisatel článku o notářích mínění příliš lichotivé, domívá-li se, že by jejich funkce zastal kde jaký zapisovatel. Ale na tom tak nezáleží. Zajímavé je, že i Dr. M. E. cítí, že by odstraněním notářství soudům práce značně přibýlo a proto hned v dalřím radí, aby vedle rozumnosti soudcovských míst zřízena byla nová instituce »smířících soudců«. I ti nově imenovaní soudcové i ti smířící soudcové byli by placeni z duchodu dosavadních notářů, čímž by se ovšem státní organizace nezjednodušila. Stát musil by převzít těžké závazky a není předem jisto, zda by závazky ty nebyly větší než ty duchodové.

Manie sestátřovací má konečně jisté meze. Jsou obory lidské činnosti, kde se automatisování lidské práce neosvědčuje a osvědčit nemuže. Takovým oborem je notářství. Je řada životních zájmů a právních otázek (svatby, testamenty, různé obchodní a finanční akce), kde lid potrebuje více než automatického úředníka, kde potrebuje důvěrníka, který s ním žije, zná jeho zvyky a potreby jeho kraje. Tím nebude nikdy, anebo jen velmi řídka, úředník, pracující podle úředních hodin za řixní plat, neisa k nadprůměrné a intenzivnější práci ničím povzbuzován. Dost už té uniformity! Nepotlačujme možnost individualisace, nepotlačujme lokální a partikulární řáz určité činnosti! Člověk není a nechce být jen kolečkem státní mařinerie; vždyť se teď obecně volá, aby se řřady zjednodušily. Co se pak speciálně Slovenska týče, víme, jak je obtížno obsadit zde soudy v jejich nynějším složení, natož budou-li rozřřeny